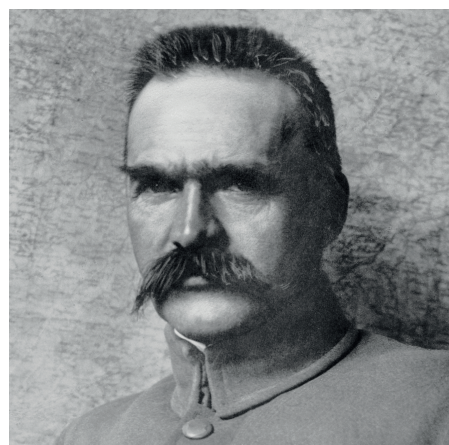
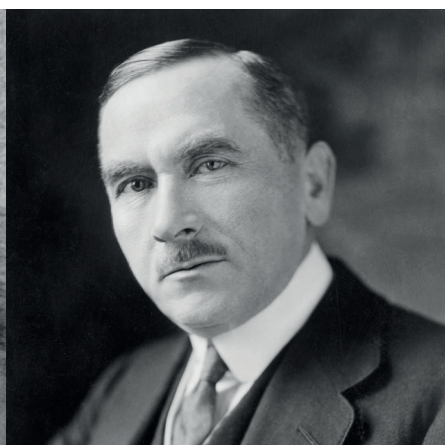

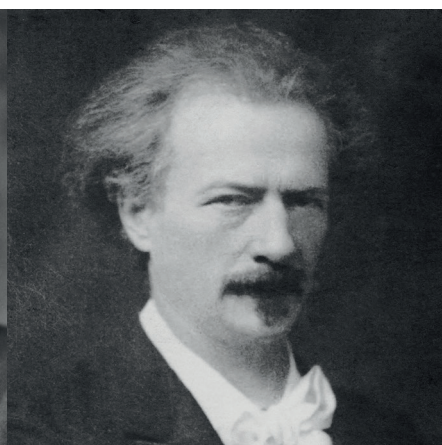
OJCOWIE NIEPODLEGŁOŚCI

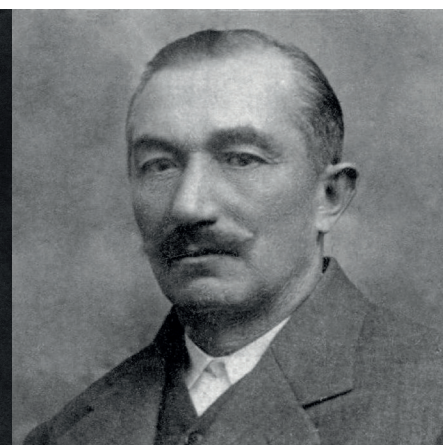
PIŁSUDSKI

DMOWSKI

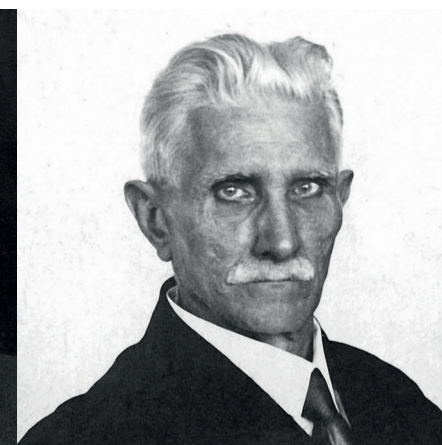
PADEREWSKI

WITOS

KORFANTY

DASZYŃSKI

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Odbudowa państwa polskiego po 123 latach niewoli była wydarzeniem przełomowym.

Wysiłek wielu Polaków, trud i ofiara poniesiona na frontach I wojny światowej oraz aktywne działania dyplomatyczne doprowadziły do narodzenia się II Rzeczypospolitej.

Liderami tego procesu byli tytułowi Ojcowie Niepodległości.

Prezentujemy następujące postaci:

Józef Piłsudski, Roman Dmowski, Ignacy Jan Paderewski, Wincenty Witos, Wojciech Korfanty i Ignacy Daszyński.

← Stanisław Bagieński, *Rozbrajanie Niemców przed Główną Komendą na placu Saskim w Warszawie, 1939*, olej na płótnie / Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

→ Wojciech Kossak, *Zasłubiny Polski z morzem, 1930*, olej na płótnie / Muzeum Wojska Polskiego

Jest wśród nich artysta, są dyplomaci, żołnierze i politycy, a także działacze społeczni.

Reprezentowali różne poglądy polityczne, różnili się przynależnością społeczną i religią, urodzili się pod różnymi zaborami.

Mimo to potrafili zjednoczyć się wokół jednego, nadrzędnego celu: NIEPODLEGŁOŚCI. Nie oznaczało to, że we wszystkim byli zgodni i we wszystkim wzorowo współdziałali.

Pozostali wierni własnym poglądom, ale wykorzystując sprzyjające warunki zewnętrzne, poprowadzili Polaków ku WOLNOŚCI.

1908

czerwiec

powstanie Związku Walki Czynnej

Odnaka pamiątkowa ukończenia szkoły oficerskiej Związku Walki Czynnej i Związków Strzeleckich tzw. Parasol / Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

1910

23 kwietnia

powstanie Związku Strzeleckiego

Orzeł strzelecki – oznaka na czapkę maciejówkę dla członków Związku Strzeleckiego / Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

Szkoła oficerska Związku Strzeleckiego w czasie marszu ćwiczebnego ze Stróży koło Limanowej do Zakopanego. Zdjęcie zrobiono w sierpniu 1913 r. w Zakopanem. Na czele kolumny idą Józef Piłsudski (z lewej) i Kazimierz Sosnkowski (z prawej). Za nimi Mieczysław Ryś-Trojanowski, a następnie Michał Tokarzewski-Karaszewicz. W pierwszej czwórce Michał Sokolnicki / NAC

1914

28 lipca

wybuch I wojny światowej

sierpień

powstanie tajnej Polskiej Organizacji Wojskowej (POW)

Odnaka pamiątkowa Polskiej Organizacji Wojskowej / Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

27 sierpnia

powstanie Legionów Polskich

Walki I Brygady Legionów Polskich pod dowództwem Józefa Piłsudskiego nad Nidą w 1915 r. / NAC

listopad

powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Warszawie

1916

powstanie Naczelnej Rady Ludowej, polskiej organizacji politycznej zaboru pruskiego

1917

4 czerwca

powstanie Armii Polskiej we Francji (tzw. Błękitnej Armii lub Armii Hallera)

Afisz propagandowy Armii Polskiej we Francji autorstwa Władysława T. Bendy / NAC

Odnaka pamiątkowa Ochotniczej Armii Józefa Hallera, 1921 r. – Orzeł Błękitnej Armii / K. Kaczmarek, W.J. Muszyński, *General Józef Haller 1873–1960*, IPN, Warszawa 2017, s. 45

1917

9 i 11 lipca

„kryzys przysięgowy”

15 sierpnia

powstanie Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu

Żołnierze Legionów Polskich internowani w Szczypiornie po odmowie złożenia przysięgi na wierność cesarzowi Niemiec, 1917 r. / NAC

12 września

powstanie Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Warszawie

Rada Regencyjna w Warszawie, 1917 r., od lewej: Józef Ostrowski, abp Aleksander Kakowski, książe Zdzisław Lubomirski / NAC

1918

październik

powstanie Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego w Krakowie

7 listopada

powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie

10 listopada

przyjazd Józefa Piłsudskiego do Warszawy

Powitanie Józefa Piłsudskiego w Warszawie po przybyciu z Krakowa, 12 XII 1916 r. / NAC

11 listopada

przekazanie przez Radę Regencyjną dowództwa nad wojskiem Józefowi Piłsudskiemu – odzyskanie Niepodległości przez Polskę

14 listopada

przekazanie przez Radę Regencyjną Józefowi Piłsudskiemu władzy politycznej

1918

16 listopada

wysłanie przez Józefa Piłsudskiego do światowych przywódców telegramu notyfikującego powstanie niepodległego państwa polskiego

Generał Józef Dowbor-Muśnicki podczas przeglądu 7. Pułku Strzelców Wielkopolskich w trakcie powstania wielkopolskiego, 1919 r. / NAC

27 grudnia

wybuch powstania wielkopolskiego

Afisz wydany z okazji rocznicy powstania wielkopolskiego / Archiwum Państwowe w Poznaniu

Powstańcy wielkopolscy z dowódcą frontu północnego płk. Kazimierzem Grudzielskim przy zdobycznym samochodzie pancernym / zbiory prywatne

1919

18 stycznia

początek konferencji pokojowej w Paryżu

Obrady konferencji pokojowej w Paryżu, 1919 r. / domena publiczna

14 lutego

wybuch wojny polsko-sowieckiej

28 czerwca

podpisanie traktatu wersalskiego

William Orpen, Podpisanie Traktatu Pokojowego w Sali Zwierciadlanej pałacu wersalskiego, 28 czerwca 1919 r. (1919), olej na płótnie, Imperial War Museum

16–24 sierpnia
I powstanie śląskie

Wacław „Różga” Zawadzki – uczestnik powstania sejneńskiego, sierpień 1919 r. / Sejneńskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami

23–28 sierpnia

powstanie sejneńskie

1920

21 stycznia

zakończenie konferencji pokojowej w Paryżu

Niemiecki plakat propagandowy z czasów plebiscytu. Napis: Oto co czeka nas w Polsce! My, gospodarze, głosujemy za Niemcami! / domena publiczna

11 lipca

plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu

13–25 sierpnia

bitwa warszawska

Jerzy Kossak, *Cud nad Wisłą 15 sierpnia 1920 roku, 1930*, olej na płótnie / Muzeum Zamku Królewskiego w Warszawie

19/20–25 sierpnia

II powstanie śląskie

J.P., „Do bronii! wstępujcie do armii ochotniczej!”, plakat werbunkowy z okresu wojny polsko-sowieckiej, 1920 r. / Muzeum Wojska Polskiego

18 października

zawieszenie broni w wojnie polsko-sowieckiej

1921

18 marca

podpisanie traktatu ryskiego, kończącego wojnę polsko-sowiecką

Polskie plakaty propagandowe z okresu plebiscytu na Górnym Śląsku, autor nieznany / domena publiczna

20 marca

plebiscyt na Górnym Śląsku

2/3 maja – 5 lipca

III powstanie śląskie

III powstanie śląskie – powstańcy ciężki karabin maszynowy Maxim wz. 1908 na podstawie saneczkowej w akcji nad Odrą / NAC

1923

15 marca / March

uznanie wschodniej granicy II RP przez Radę Ambasadorów

PRENUMERATA: Z odnośnieniem do domu lub przesyłką pocztą: rocznie 24 mk., półrocznie 12 mk., kwartalnie 6 mk., miesięcznie 2 mk. Numer pojedynczy 20 fenigów.

MONITOR POLSKI

WYCHODZI CODZIENNIE Z WYJĄTKIEM NIEDZIEL I ŚWIĄT.

OGŁOSZENIA. „Monitor Polski” przyjmuje ogłoszenia rządowe, instytucji społecznych i użyteczności publicznej, zaś od osób prywatnych, tylko takie, które wynikają ze stosunku do władz rządowych i powyższych instytucji. Cena za wiersz drobnego pisma (petit) po tekście 1 Mk.

Redakcja i Administracja Pl. Małachowskiego Nr. 4. Redakcja otwarta od 9—1 i 5—6 p. p. Redaktor przyjmuje od 11—12 w południe.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rada Regencyjna wysłała wczoraj następujące depeze:

Prezydjum komisji likwidacyjnej. Kraków.

Okupacja niemiecka przestaje istnieć. Komendant Piłsudski przyjechał do Warszawy. Wzywamy wszystkich zebranych przedstawicieli stronnictw do Warszawy, dla utworzenia Rządu Narodowego. Równobrzmiący telegram wysyłamy do Poznania do kół polskich poselskich.

Rada Regencyjna. Koto Polskie.—Bazar, Poznań.

Okupacja niemiecka przestaje istnieć. Komendant Piłsudski przybył do Warszawy. Wzywamy wszystkich zebranych przedstawicieli stronnictw do Warszawy dla utworzenia Rządu Narodowego. Równobrzmiący telegram wysyłamy do Krakowa, do kół polskich poselskich. Rada Regencyjna.

*

NAJDOSTOJNIEJSZA RADA REGENCYJNA postanowieniem z dn. 9/XI 1918 r. mianowała p. Dr. Stefana Iszkowskiego — Szefem Sekcji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

O D E Z W A.

Z dniem dzisiejszym z rozporządzenia Szeffa Sztabu Wojsk Polskich objąłem wojskowe dowództwo na Warszawę i okolice.

Przyrzekam czuwać nad spokojem i mierniem mieszkańców i nie dopuszczę do żadnych gwałtów i rabunku, przeciw którym zdecydowany jestem natychmiast zbrojnie wystąpić.

Własność wojskowa niemiecka jest z dniem dzisiejszym przyjmowana przez polskie władze wojskowe. Wobec tego zabraniam samowolnego rozbrajania żołnierzy niemieckich i rozgrabiania wojskowych magazynów i składów, gdyż w ten sposób przepada dla wojska i państwa polskiego znaczna ilość dobytku wojskowego, który z łatwością dostać się może w ręce zbrodnicze.

Proszę ludność, by spokojnie oddała się codziennej pracy i o ile możności unikała zgromadzania się tłumnego na placach i ulicach, by nie dawać zbrodniczym elementom okazji do prowokacji i szerszenia zamętu.

Wzywam wszystkich obywateli mieszkańców stolicy, by spokojnie i posłuchem dla moich zarządzeń ułatwili mi zadanie ocalenia stołecznego miasta od rozbojów i przelewu krwi.

Warszawa, d. 10 listopada 1918.

Minkiewicz, pułkownik.

Z Gabinetu Cywilnego.

NAJDOSTOJNIEJSZA RADA REGENCYJNA KRÓLESTWA POLSKIEGO w Warszawie.

Polska ludność m. Białegostoku, przejęta do głębi serca manifestem, ogłaszającym niepodległość i zjednoczenie Polski, czując w tem i swoje połączenie w jedną całość państwową polską, dotychczas sztucznie rozdzieloną, — składa NAJDOSTOJNIEJSZEJ RADZIE REGENCYJNEJ swój hołd i wdzięczność za krok śmiały i stanowczy, życząc, by Bóg łaskawy zesłał naszemu narodowi do przyszłego Sejmu mężów mądrych i roztropnych, mających na sercu przedewszystkiem tylko dobro ukochanej Ojczyzny.

M. Białystok, dn. 15 października 1918 r. (Następują podpisy).

Do Rządu Królestwa Polskiego w Warszawie.

Tymczasowa Rada Miejska Król. wolnego miasta Przemysła, zebrana na uroczystym posiedzeniu w dniu 10 października 1918 r., z powodu ogłoszenia przez Regencję w Warszawie Niepodległego Państwa, obejmującego wszystkie ziemie polskie z dostępem do morza z polityczną i gospodarczą niezawisłością, wyraża swoją największą radość, składa hołd Radzie Regencyjnej, a życząc powodzenia w budowie własnej państwowości, woła: Niech żyje Niepodległa, Zjednoczona Polska!

Przemyśl, dnia 10 października 1918 r. Kierownik

Zarządu Miasta Dr. Włodzimierz Błażowski.

Z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Rząd Sowiecki w Rosji zwrócił się do Rządu Polskiego z propozycją dopuszczenia dyplomatycznego Przedstawiciela rosyjskiego w Polsce w osobie dr. Marchlewskiego. Przed udzieleniem odpowiedzi należy sprawę zawiesić z punktu widzenia interesów polskich w Rosji oraz z punktu widzenia politycznej sytuacji międzynarodowej. Wszystkie pogłoski o rzekomo zapadłej decyzji, jak i o rzekomem stanowisku w tej sprawie przedstawiciela Polskiego Aleksandra Lednickiego w Rosji nie odpowiadają rzeczywistości.

*

Wobec ogłoszenia w pismach warszawskich przedrukowanych z „Pamiętnika Poznańskiego” 2 rzekomych not hr. Ronikiera i Sekretarza Stanu, dr. Solfa, stwierdza się, że podobne noty wysłane względnie otrzymane nie zostały. Rzeczne dokumenty są wyciągiem i to nieścisłym w ważnych szczegółach ze sprawozdania hr. Ronikiera do Departamentu Stanu z jego ustnej rozmowy z niemieckim Sekretarzem Stanu.

Z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

W ostatnich czasach zdarza się, że partie uchodźców, powracających do kraju, są zatrzymywane po drodze w obozach kwarantannowych na czas dłuższy. Wywołuje to częste skargi ze strony uchodźców. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia, że ten niepożądany stan rzeczy, według informacji władz

okupacyjnych, które, jak wiadomo, mają dotąd w swych rękach drogi żelazne, jest następstwem dotkliwego braku wagonów. Ministerstwo czyni stałe starania o dostarczenie potrzebnej ilości wagonów przez władze niemieckie, które przyrzekły wznowić normalny ruch reemigracyjny, skoro tylko okaże się to możliwym. Nadmienić należy, że od pewnego czasu przerwany jest ruch kolejowy na granicy okupacji niemieckiej i Wielkorusji.

Z Ministerstwa Spraw Wojskowych.

1) W celu jaknajszerszego wykszolenia wojskowego zgłaszającej się młodzieży inteligentnej z kwalifikacjami naukowymi i jednorocznymi ochotników przystępuje się do utworzenia „Legji akademickich” przy pułkach okręgowych warszawskim, łódzkim i piotrkowskim.

2) Dla przyjęcia do Legji kandydaci winni składać: a) metrykę urodzenia i b) świadectwo szkolne o ukończeniu przynajmniej sześciu klas uczelni średniej.

Zapisy uregulują dowódcy pułków okręgowych, przytem mieszkańcy okręgów: warszawskiego, łomżyńskiego, siedleckiego i lubelskiego winni zgłaszać się do warszawskiego pułku okręgowego, okrągów wrocławskiego, kaliskiego, łowickiego i łódzkiego do łódzkiego, pozostałych zaś okręgów do piotrkowskiego pułku okręgowego.

3) W miarę napływu przyjętych kandydatów należy formować z nich kompanie według etatów piechoty.

Kadry oficerów i podoficerów w miarę potrzeb i możności wydzieli dowództwo I-ej brygady, względnie wydział personalny.

4) Pomieszczenie, strawa, służba i wykszolenie żołnierskie. W miarę jednak możliwości służbowej i odpowiedniego umotywowania zezwalane być może mieszkanie poszczególnych ochotników poza służbą w mieszkaniach prywatnych.

5) Legje akademickie podlegają bezpośrednio dowódcy pułku okręgowego danego okręgu wojskowego, który winien mieć baczenie nad prawidłowym i intensywnym tokiem zajęć Legji.

Za szefa sztabu (podp.) Zagórski, podpułkownik.

KRONIKA POLITYCZNO-SPOŁECZNA.

Do ludności wolnej, niepodległej Polski, w Krakowie pojawiła się odezwa następująca:

Polska komisja likwidacyjna, sprawująca provizoryczne rządy w Galicji aż do powstania jednolitego Rządu polskiego zjednoczonych, wolnych wszystkich dzielnic Polski, wzywa całą ludność do wspólnej, łącznej pracy nad budową Ojczyzny.

Podstawą pracy jest spokój, bezpieczeństwo publiczne i poszanowanie wszelkich podstaw życia społecznego, a więc przedewszystkiem każdej, chociażby provizorycznej władzy.

Polska komisja likwidacyjna zamianowała dla każdego powiatu komisarza P. K. L., poczyniła przytem konieczne zmiany, powołując na to stanowisko nie tylko wytrwałych urzędników, ale także obywateli ze wszystkich warstw społeczeństwa, posiadających zaufanie ludności i dających rękojmię, że w imię zgody, słuszności i prawa dla dobra ogólnego pracować będą.

Niechaj więc wszyscy staną teraz do szeregu, do pracy w zgodzie i łączności.

Pamiętajmy, że przetrwać nam trzeba może ciężkie jeszcze chwile, że musimy zabezpieczyć rodzinny nasz przed klęską głodową, zorganizować się musimy, jak przysłało na społeczeństwo dojrzałe, do objęcia naszych ziem w zarząd własny.

Niezgoda, właśnie, zaburzenia spokoju i ładu byłoby w tej chwili zbrodnią ciężką wobec społeczeństwa i Ojczyzny!

PRENUMERATA: Z odnośnieniem do domu lub przesyłką pocztą: rocznie 24 mk., półrocznie 12 mk., kwartalnie 6 mk., miesięcznie 2 mk. Numer pojedynczy 20 fenigów.

MONITOR POLSKI

WYCHODZI CODZIENNIE Z WYJĄTKIEM NIEDZIEL I ŚWIĄT.

Redakcja i Administracja Pl. Małachowskiego Nr. 4. Redakcja otwarta od 9—1 i 5—6 p. p. Redaktor przyjmuje od 11—12 w południe.

DZIAŁ URZĘDOWY.

RADA REGENCYJNA DO NARODU POLSKIEGO.

Wobec grożącego niebezpieczeństwa zewnętrzne i wewnętrzne, dla ujednostajnienia wszelkich zarządzeń wojskowych i utrzymania porządku w kraju Rada Regencyjna przekazuje władzę wojskową i naczelne dowództwo wojsk polskich jej podległym Brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu.

Po utworzeniu Rządu Narodowego, w którego ręce Rada Regencyjna zgodnie ze swymi poprzednimi oświadczeniami zwierzechną władzę państwową złoży, Brygadier Józef Piłsudski władzę wojskową, będącą oczęścią zwierzchniej władzy państwowej, temuż Rządowi Narodowemu zobowiązuje się złożyć, co stwierdza podpisaniem tej odezwy.

Dan w Warszawie, d. 11 listopada 1918 r.

† Aleksander Kakowski
L. S. Józef Ostrowski
Zdzisław Lubomirski.

Józef Piłsudski.

OBYWATELE I OBYWATELKI!

Od dziś obejmuję naczelną komendę nad siłą zbrojną Polski.

Wielki przewrót w Niemczech postawił na straży interesów narodu niemieckiego rząd ludowo-socjalistyczny.

Okupacja w Polsce przestaje istnieć. Żołnierze niemieccy opuszczają naszą ojczyznę.

Rozumiem w pełni rozgoryczenie, jakie we wszystkich kółach społeczeństwa obudziły rządy okupantów.

Pragnę jednak, abysmy nie dali się porwać uczuciom gniewu i zemsty.

Wyjazd władz i wojsk niemieckich musi odbyć się w najszczęśliwszym porządku.

Nikt niepowołany nie ma prawa występować z jakiegokolwiek zarządzeniami w stosunku do uchodzących żołnierzy.

Radzie żołnierskiej, utworzonej przez garnizon niemiecki w Warszawie, wskazałem, by w okresie niezbędnym dla ukończenia odjazdu rozkazała wszystkim załogom i placówkom zachowywać się tak, jak tego wymaga nowy stan rzeczy, zarówno w Polsce, jak w Niemczech.

Obywatele! Wzywam Was wszystkich do zachowania zimnej krwi, do równowagi i spokoju, jaki powinien panować w narodzie, pewnym swej wielkiej i świetnej przyszłości.

Warszawa, dnia 12 listopada 1918 r.

Józef Piłsudski.

*

Rada Regencyjna zwróciła się w dniu 11 listopada 1918 r. do mnie z prośbą o podjęcie się utworzenia Rządu Narodowego, w którego ręce gotowa jest złożyć swą władzę.

Porozumiałem się również z Tymczasowym Rządem Ludowym Republiki Polskiej w Lublinie i postanowiłem wezwać przedstawicieli stronnictw celem poznania ich zapatrywań na tę sprawę.

Warszawa, dnia 12 listopada 1918 r.
Józef Piłsudski.

Na mocy art. 18 dekretu o tymczasowej organizacji władz naczelnych w Państwie Polskim (dz. pr. Nr 1) Rada Kierowników Ministerstw w dniu 11 listopada 1918 r. uchwaliła co następuje:

1) Tworzy się Tymczasowy Urząd dla spraw powrotu przez Polskę do Rosji jeńców rosyjskich. Zadaniem Urzędu jest zorganizowanie przeprowadzenia jeńców rosyjskich do wschodnich granic Polski, z zachowaniem porządku i bezpieczeństwa w kraju.

2) Na czele Urzędu stać będzie Komisarz Rządu, na którego wkłada się obowiązek wykonania niniejszej uchwały. Komisarz Rządu znosi się bezpośrednio z Ministrami i przedkłada swe wnioski Radzie Ministrów.

3) Zastrzega się rozdzielenie funkcji Urzędu na sprawy przeprowadzenia powrotu jeńców i robotników polskich.

Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa z dniem dzisiejszym o godz. 1-ej po poł. przeszła w ręce polskie.

Zarząd tworzą: p. Stanisław Karpiński, jako przewodniczący Zarządu, p. Zygmunt Chmielec, jako zastępca przewodniczącego.

Wszystkie walory pozostają w skarbu. Skarbiec znajduje się pod ochroną wojska polskiego.

Kasa jest nadal czynna, jak dotąd, od godz. 9—3 po poł.

Marka polska pozostaje nadal monetą obiegową, zgodnie z obowiązującym prawem o walucie.

Warszawa, dn. 11 Listopada 1918.
Polski Komisarz Rządowy
Józef Englich.

NAJDOSTOJNIEJSZA RADA REGENCYJNA postanowieniem z dn. 9 XI. b. r. mianowała p. Zygmunta Rymowicza — Sędzią Sądu Najwyższego w Warszawie, p. Lucjana Bochwica — Sędzią Sądu Apelaacyjnego w Warszawie; p. Władysława Zyrwickiego — Sędzią Sądu Apelaacyjnego w Warszawie; p. Edwarda Rolę — Sędzią Sądu Apelaacyjnego w Warszawie; p. Włodzimierza Kańskiego — Sędzią Okręgowym w Piotrkowie; p. Józefa Kuzyńskiego Prokuratorem Sądu Okręgowego w Radomiu.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich.
ROZKAZ DZIENNY L. 1.

Warszawa, dnia 12 listopada 1918 r.

ŻOŁNIERZE! Obejmuję nad Wami komendę w chwili, gdy serce w każdym Polaku bije silniej i żywiej,

OGŁOSZENIA.

„Monitor Polski” przyjmuje ogłoszenia rządowe, instytucji społecznych i użyteczności publicznej, zaś od osób prywatnych, tylko takie, które wynikają ze stosunku do władz rządowych i powyższych instytucji.

Cena za wiersz drobnego pisma (petit) po tekście 1 Mk.

gdy dzieci Naszej Ziemi ujrzały słońce swobody w całym jej blasku. Z Wami razem przeżywam wzruszenie tej godzinny dziejowej, z Wami razem ślubuję życie i krew swoją poświęcić na rzecz dobra Ojczyzny i szczęścia Jej obywateli.

Żołnierze! W ciągu wojny światowej, w różnych miejscach i warunkach tworzyli się próby formacji wojskowych polskich. Przy kalectwie — zdawało się — nieuleczalnym naszego Narodu próby nawet, gdy były szczerne i bohaterkie, były z konieczności karle i jednostronne. Pozostałością tych stosunków jest niejednolitość szkodliwa wojsku. Liczę na to, że każdy z Was potrafi siebie przezwyciężyć i zdobędzie się na wysiłek dla usunięcia różnic i tarć, klik i zaścianków w wojsku, dla szybkiego wytworzenia poczucia koleżeństwa i utożsamienia pracy.

Żołnierze! Cały Nasz Naród staje teraz przed zagadnieniami, które rozwiązać będzie mógł tylko przy nadzwyczajnym wysiłku i naprężeniu swej siły i woli. W swoim zakresie zagadnienia to stają i przed nami. Rozwiązać je będzie nam tem trudniej, że twarzą naszą służba nakłada nieraz ciężar więcej na uzołwia i serce żołnierza. Zarówno w najradosniejszej jak najcięższych chwilach żołnierz musi być opanowanym i zrównoważonym, zdolnym do wykonania swego zadania w porządku i dokładnie. Wykroczenia pod tym względem są tem łatwiejsze, gdy wszystko dokola w tej podniecającej chwili nie ma tych dodatkowych ciężarów, jakie zawsze na sobie niesie żołnierz.

Chciałbym, abym pod tym względem nie potrzebował robić Wam wyrzutów i abym mógł, zdając sprawę ze swych czynności przed narodem, powiedzieć sumiennie o sobie i o Was, że byliśmy nie tylko pierwszymi ale i dobrymi żołnierzami zmartwychwstałej Polski.

Rozkaz ten przeczytań przed frontem podwładnych mi oddziałów.

Józef Piłsudski.

Za zgodność: T. Rozwadowski, generał dywizji.

Z Prezydjum Rady Ministrów.

Rada Kierowników Ministerstw przysłała do przekonania, że przetransportowanie jeńców rosyjskich przez Polskę z powrotem do Rosji da się najlepiej skuteczniej przy najwydatniejszym wyszukaniu pomocy Rady Głównej Opiekuńczej i sieci jej organizacji w kraju.

Prezesowi R. G. O., księciu Eustachemu Sapieży, powierzono też kierownictwo utworzonego dla tej sprawy Tymczasowego Urzędu państwowego.

Z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Posel i minister pełnomocny Austro-Węgier, p. Ugron, nadesłał do ministerstwa spraw zagranicznych oświadczenie następujące:

Niezależnie od zmian, jakie zaszły w ostatnich czasach w wewnętrznym układzie politycznym monarchii Austro-Węgierskiej, ta ostatnia nie przestaje aż do nowego oświadczenia istnieć z punktu widzenia międzynarodowego jako państwo samoistne. Wobec tego legacja Austriacko - Węgierska, rezydująca w Warszawie, winna być uważana jako misja dyplomatyczna akredytowana przy Rządzie Polskim, przypada jej też według instrukcji tak dziś, jak i w przeszłości, przedstawicielstwo

Obywatele i Obywatelki!

Od dziś obejmuję naczelną komendę nad siłą zbrojną Polski.

Wielki przewrót w Niemczech postawił na straży interesów narodu niemieckiego rząd ludowo-socjalistyczny.

Okupacja w Polsce przestaje istnieć.

Żołnierze niemieccy opuszczają naszą ojczyznę.

Rozumiem w pełni rozgoryczenie, jakie we wszystkich kołach społeczeństwa obudziły rządy okupantów.

Pragnę jednak, abyśmy nie dali się porwać uczuciom gniewu i zemsty.

Wyjazd władz i wojsk niemieckich musi odbyć się w najzupełniejszym porządku.

Nikt niepowołany niema prawa występować z jakiegokolwiek zarządzeniami w stosunku do uchodzących żołnierzy.

Radzie żołnierskiej, utworzonej przez garnizon niemiecki w Warszawie, wskazałem, by w okresie, niezbędnym dla ukończenia odjazdu rozkazała wszystkim załogom i placówkom zachowywać się tak, jak tego wymaga nowy stan rzeczy, zarówno w Polsce, jak w Niemczech.

Obywatele! Wzywam Was wszystkich do zachowania zimnej krwi, do równowagi i spokoju, jaki powinien panować w narodzie, pewnym swej wielkiej i świetnej przyszłości.

Józef Piłsudski

Warszawa, 12 listopada 1918 r.

→ Odezwia Józefa Piłsudskiego do obywateli Polski, „Monitor Polski” nr 201, 12 XI 1918 r. / PAP

← Pierwsza strona „Monitora Polskiego”, dziennika urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 XI 1918 r., zawierająca najważniejsze komunikaty rządowe związane z odbudową państwa polskiego. / „Monitor Polski” nr 200, 11 XI 1918 r. / Biblioteka Narodowa

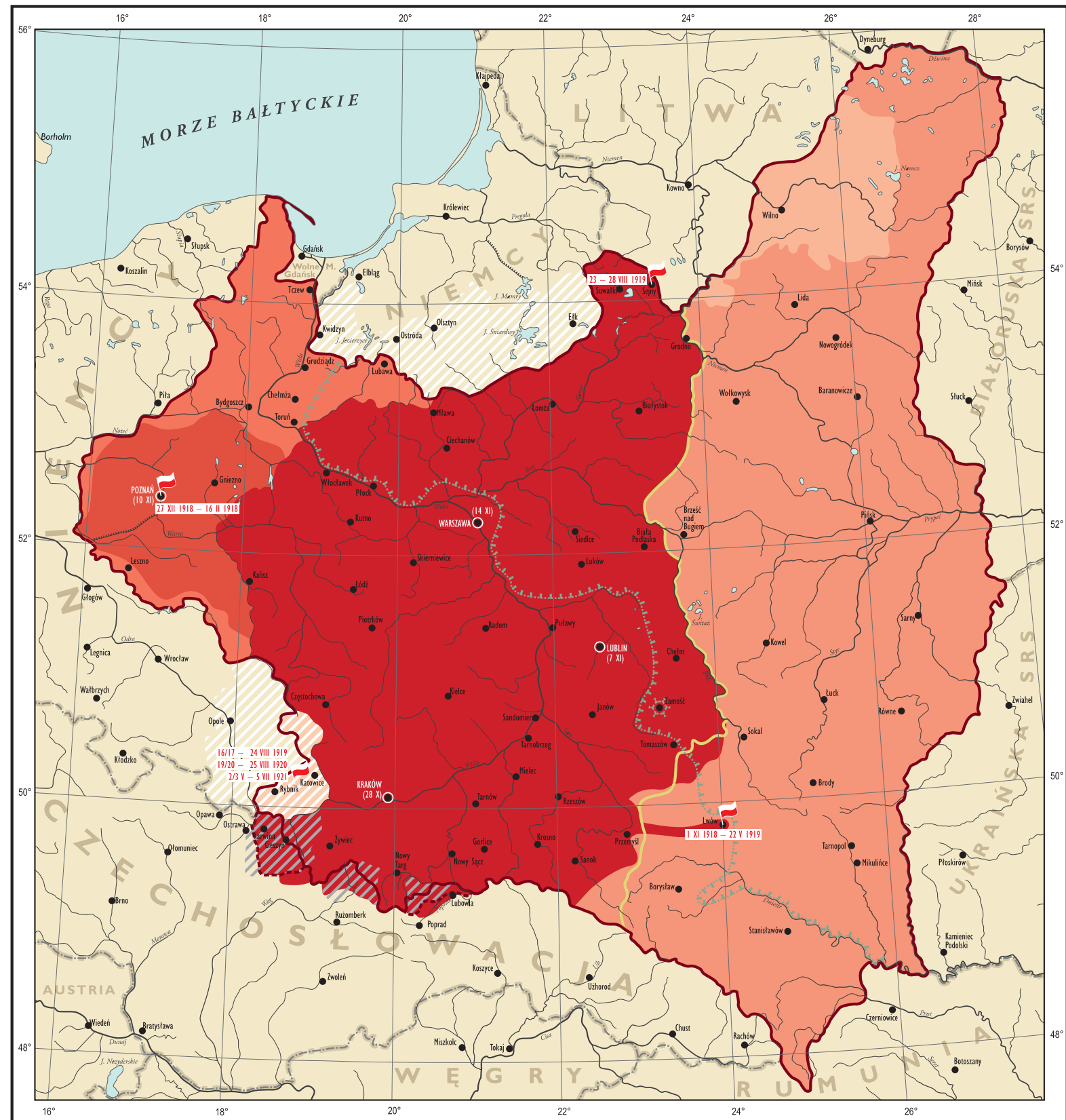
← Pierwsza strona „Monitora Polskiego”, dziennika urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 XI 1918 r., zawierająca najważniejsze komunikaty rządowe związane z odbudową państwa polskiego / „Monitor Polski” nr 201, 12 XI 1918 r. / Biblioteka Narodowa

Kształtowanie granic Polski w latach 1918–1923

- tereny wyzwolone spod zaborów od 31 X do 22 XI 1918 r.
- część Wielkopolski wyzwolona do 16 II 1919 r. w wyniku powstania wielkopolskiego
- część Pomorza i Wielkopolski przyznane Polsce traktatem wersalskim (28 VI 1919 r.)
- ziemie wschodnie przyznane Polsce traktatem ryskim (18 III 1921 r.) po wojnie polsko-sowieckiej 1919–1921
- terytorium tzw. Litwy Środkowej inkorporowanej 18 IV 1922 r.
- część Górnego Śląska przyznana Polsce w wyniku III powstania śląskiego
- obszary, na których odbyły się plebiscyty
- granica polsko-czechosłowacka 1 stycznia 1919 r. *
- * końcowy przebieg granicy polsko-czechosłowackiej ustalony został decyzją Rady Ambasadorów 28 VII 1920 r.
- obszary, na których postanowione plebiscyty nie odbyły się
- ostateczne granice Polski w 1923 r.
- LUBLIN (7 XI) ośrodki władzy polskiej w 1918 r. i daty dniowe ich powstania
- ogniska powstań oraz walk o niepodległość
- linia Curzona wg jego noty z 11 VII 1920 r.
- zachodni zasięg wojsk sowieckich latem 1920 r.

Autor mapy
Kamila Łucjan

JÓZEF PIŁ SUD SKI

Józef Piłsudski (1867–1935), przywódca ruchu niepod- ległościowego, marszałek Polski

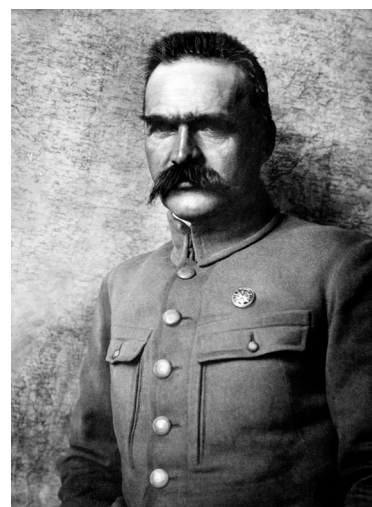
Był przywódcą Organizacji Bojowej Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS) oraz inicjatorem powstania tajnego Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego; obie organizacje stały się podstawą dla utworzonych w 1914 r. brygad Legionów Polskich.

Równoległe do nich Piłsudski powołał konspiracyjną Polską Organizację Wojskową (POW). W 1917 r. wraz z legionistami odmówił złożenia przysięgi na „wierne braterstwo broni z wojskami Niemiec i Austro-Węgier”, co było powodem aresztowania go przez Niemców i osadzenia w twierdzy magdeburskiej.

10 listopada 1918 r. wrócił do Warszawy, a w kolejnych dniach (11–14 listopada) objął wojskową i polityczną władzę zwierzchnią w kraju. 16 listopada wysłał do światowych przywódców telegram notyfikujący powstanie państwa polskiego.

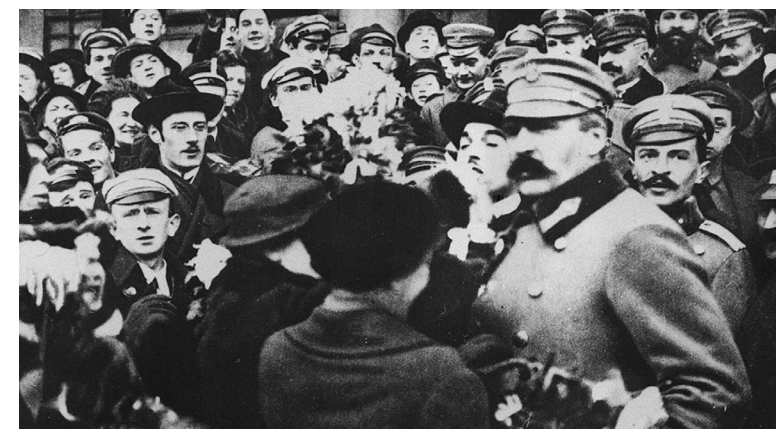
20 lutego 1919 r. objął urząd Naczelnika Państwa, który miał sprawować do wyborów. Dowodził polskimi siłami zbrojnymi w walkach o Małopolskę Wschodnią z Ukraińcami i wojnie polsko-sowieckiej 1919–1920 r. W tym czasie stał na czele Rady Obrony Państwa.

Był jednym z głównych autorów zwycięstwa w bitwie warszawskiej i bitwie niemeńskiej.

Półtora wieku walk, krwawych nieraz i ofiarnych, znalazło swój triumf w dniu dzisiejszym. Dzisiaj mamy wielkie święto narodu, święto radości po długiej, ciężkiej nocy cierpień [...].

Oreędzie wygłoszone podczas otwarcia Sejmu Ustawodawczego, 10 II 1919 r.

↑ Żołnierze Pierwszej Kompanii Kadrowej w samochodzie Panhard-Levassor w Kielcach, w sierpniu 1914 r. Widoczni od lewej: Michał Sokolnicki, Władysław Belina-Prażmowski, szofer Michał Sawicki, Kazimierz Sosnkowski, Mieczysław Trojanowski, Józef Piłsudski, Walery Sławek / NAC

↑ Józef Piłsudski witany przez tłumy na Dworcu Wiedeńskim w Warszawie 12.12.1916 r. / NAC

← Józef Piłsudski / Biblioteka Kongresu

↑ Uroczystości imieninowe Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. 19 III 1925 r.
Marszałek w towarzystwie generałów Wojska Polskiego / NAC

ROMAN DMOWSKI

Roman Dmowski **(1864–1939), główny** **twórca ruchu narodowo-** **demokratycznego** **(Narodowa Demokracja,** **endecja), pisarz polityczny**

Przeciwnik ruchu rewolucyjnego, zwolennik tezy, że dla Polski większym zagrożeniem są Niemcy niż Rosja.

Powołał Komitet Narodowy Polski, uznany za oficjalną reprezentację dyplomatyczną Polaków.

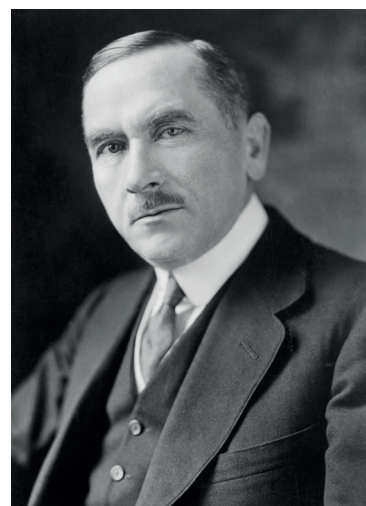
Skutecznie zabiegał o utworzenie Armii Polskiej we Francji (powstała w 1917 r.).

Był polskim delegatem na konferencję pokojową w Paryżu, w czasie której aktywnie zabiegał o kształt polskiej granicy zachodniej; był też sygnatariuszem traktatu wersalskiego, kończącego obrady konferencji. Dmowski uważał, że dla młodego państwa polskiego będzie lepiej, jeśli jego granice nie zostaną zbyt rozciągnięte w kierunku wschodnim, a wszystkie mniejszości narodowe się zasymilują.

W czasie wojny polsko-sowieckiej wchodził w skład Rady Obrony Państwa.

Jesteśmy różni, pochodzimy z różnych stron Polski, mamy różne zainteresowania, ale łączy nas jeden cel. Cel ten to Ojczyzna, dla której chcemy żyć i pracować.

R. Dmowski, Myśli nowoczesnego Polaka (1903)

↑ Komitet Narodowy Polski w Paryżu, 1918 r. W pierwszym rzędzie siedzą: Maurycy Zamojski, Roman Dmowski, Erazm Piltz. W tylnym rzędzie stoją: Stanisław Kozicki, Jan Rozwadowski, Konstanty Skirmunt, Franciszek Fronczak, Władysław Sobaski, Marian Seyda, Józef Wielowiejski. / NAC

↑ Roman Dmowski podczas pobytu w swoim ulubionym uzdrowisku Kosowo Huculskie w 1910 r. / Biblioteka Narodowa

← Roman Dmowski, zdjęcie portretowe, 1919 r. / Biblioteka Kongresu

↑ Członkowie komisji ds. Ligi Narodów podczas konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r. W górnym rzędzie piąty od lewej stoi Roman Dmowski / „Le Pays de France”, Wikimedia Commons

IGNACY
JAN

PA
DE
REW
SKI

Ignacy Jan Paderewski (1860–1941), światowej sławy pianista

W czasie I wojny światowej działał w Generalnym Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce.

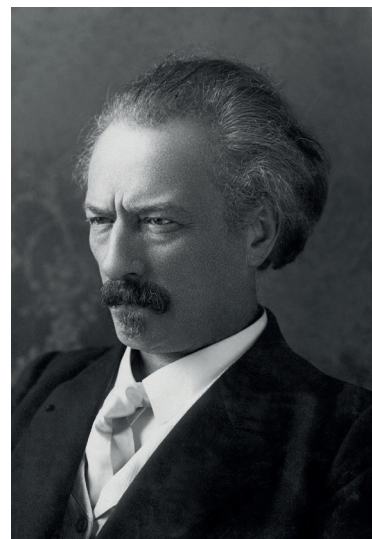
W 1915 r. koncertował w Stanach Zjednoczonych, gdzie działał na rzecz sprawy polskiej; zabiegom Paderewskiego przypisuje się wyodrębnienie w słynnym orędziu prezydenta Woodrowa Wilsona (8 I 1918 r.) osobnego punktu o konieczności utworzenia niepodległego państwa polskiego z dostępem do morza.

Od sierpnia 1917 r. Paderewski był przedstawicielem Komitetu Narodowego Polskiego w Stanach Zjednoczonych.

W grudniu 1918 r., mimo sprzeciwu władz niemieckich, przybył do Poznania, co dało impuls do wybuchu powstania wielkopolskiego.

W styczniu 1919 r. został premierem i ministrem spraw zagranicznych RP.

Razem z Romanem Dmowskim reprezentował Polskę na konferencji pokojowej w Paryżu i był sygnatariuszem traktatu wersalskiego.

Żaden z narodów na świecie nie może się poszczycić takim jak nasz bogactwem uczuć i nastrojów. [...] Może w tym tkwi czar nasz ujmujący, a może też to i wada wielka!

Mowa wygłoszona przez Paderewskiego z okazji Roku Szopenowskiego, 1910 r.

↑ I.J. Paderewski przy fortepianie, 1925 r. / NAC

↑ I.J. Paderewski, 1921 r. / NAC

← I.J. Paderewski, zdjęcie portretowe, 1919 r. / NAC

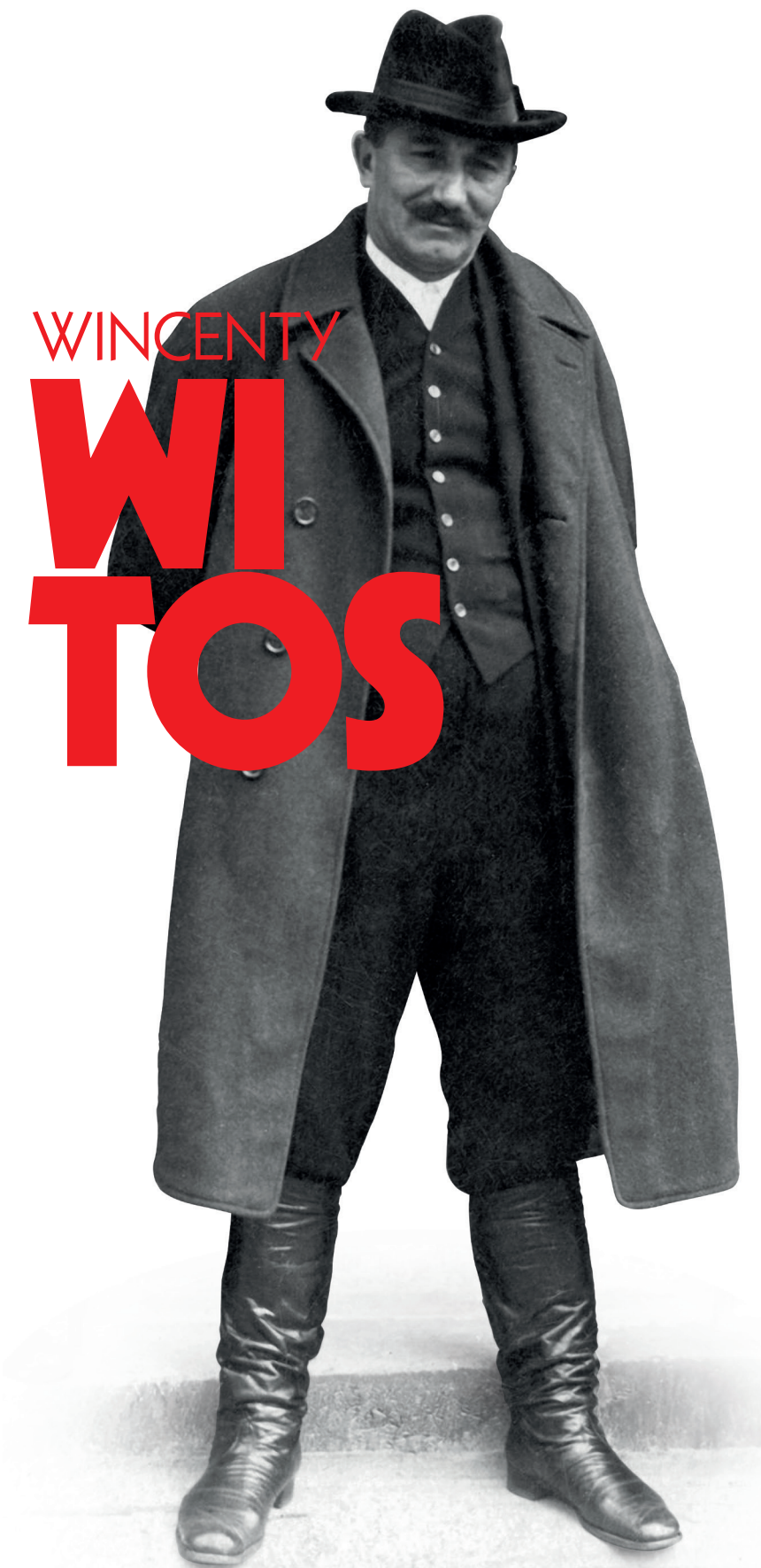
↑ Ignacy Jan Paderewski wraz z przedstawicielami amerykańskiej Polonii na schodach Ratusza w Nowym Jorku, 1918 / Biblioteka Kongresu

↑ Ignacy Jan Paderewski z żoną Heleną w 1927 roku / NAC

WINCENCY **WI TOS**

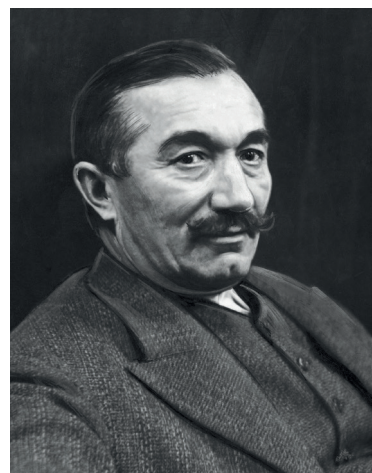
Wincenty Witos **(1874–1945), działacz** **ludowy, od 1895 r.** **związany ze Stronnictwem** **Ludowym w Galicji**

Początkowo wspierał ideę Legionów Polskich, widząc w Austro-Węgrzech gwaranta powstania polskiej państwowości.

Od 1915 r. zaczął popierać ideę endecji zbliżenia z państwami zachodnimi.

Jesienią 1918 r. stanął na czele Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, przejmującej władzę w zachodniej części zaboru austriackiego.

W czasie wojny polsko-sowieckiej był premierem oraz członkiem Rady Obrony Państwa.

Trzeba ratować Ojczyznę, trzeba jej oddać wszystko – majątek, krew i życie, bo ta ofiara stokrotnie się opłaci, gdy uratujemy państwo od niewoli i hańby.

Odezwa Do Braci Włościan na wszystkich ziemiach polskich, 30 VII 1920 r.

↑ Wincenty Witos, 1932 r. / NAC

→ Działacze PSL „Piast” w lipcu 1927 r. Wincenty Witos (siedzi w środku) był liderem tej partii w latach 1918–1931 / NAC

→ Wincenty Witos / NAC

↑ Premier Wincenty Witos w otoczeniu ministrów swojego rządu 11 V 1926 r. /
NAC

WOJCIECH KORFANTY

Wojciech Korfanty (1873–1939), polityk śląski, jeden z przywódców chrześcijańskiej demokracji w Polsce

Początkowo współpracował z Romanem Dmowskim. Zdecydowanie protestował przeciwko polityce germanizacyjnej na Górnym Śląsku, za co został uwięziony przez władze niemieckie.

Zasłynął wystąpieniem w Reichstagu 25 października 1918 r., w którym zażądał przyłączenia do przyszłego państwa polskiego wszystkich ziem zaboru pruskiego i Górnego Śląska. Uczestniczył w powstaniu wielkopolskim.

Od 1920 r. był komisarzem plebiscytowym na Śląsku z ramienia Polski. Był jednym z przywódców drugiego powstania śląskiego, a niecały rok później głównym dowodzącym trzeciego powstania.

Mości panowie, nie chcemy ani piędzi ziemi niemieckiej. Żądamy jedynie, w myśl postanowień punktu 13. programu Wilsona, własnej, jednej, złożonej z ziem trzech zaborów Polski, z zapewnionym jej dostępem do morza, to znaczy z własnym wybrzeżem, zamieszkałym przez niezaprzeczalnie polską ludność!

Przemówienie wygłoszone w Parlamencie Rzeszy w Berlinie, 25 X 1918 r.

↑ Członkowie Polskiego Komisariatu Plebiscytowego na Górnym Śląsku, 1921 r. / NAC

↑ Wojciech Korfanty, poseł / NAC

← Portret Wojciecha Korfantego, 1925 r. / NAC

↑ Wojciech Korfanty (stoi w środku) jako gość specjalny podczas zlotu członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Panewnikach w 1919 r. / NAC

IGNACY DASZYŃSKI

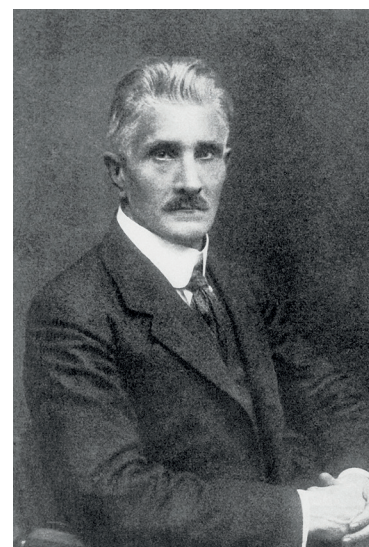
Ignacy Daszyński (1866–1936), polityk socjalistyczny, wieloletni działacz, a także przywódca partii socjalistycznej w zaborze austriackim

Po wybuchu I wojny światowej wspierał utworzenie Legionów Polskich i Polskiej Organizacji Wojskowej.

7 listopada 1918 r. stanął na czele Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie, który zaproponował bardzo postępowe reformy.

Został wyznaczony przez Piłsudskiego do utworzenia rządu koalicyjnego, ponieważ jednak jego kandydatura nie odpowiadała politykom prawicy, Daszyński ustąpił, a rząd stworzył Jędrzej Moraczewski.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej był wicepremierem w rządzie Wincentego Witosa.

*Kto tępi narody, ten jakby zrywał struny z harfy świata.
Cóż komu przyjdzie, że będzie miał harfę o jednej tylko
strunie? Nie tępić, lecz rozwijać należy narodowości.
A rozwijać je może wolność narodów, niepodległość
i poszanowanie ich odrębności.*

Odezwa Głosuj za Polską! Uwagi o tym, jak robotnicy polscy mają głosować podczas plebiscytu, Katowice 1920

↑ Portret Ignacego Daszyńskiego, ok. 1928 / NAC

→ Obrady Sejmu pod przewodnictwem marszałka Ignacego Daszyńskiego, 1928 r. / NAC

→ Ignacy Daszyński w wizycie na polskiej wsi w trakcie dożynek w 1936 r. / NAC

↑ Członkowie Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego.
Ignacy Daszyński stoi na tle mapy, 1914 r. / NAC

#MOJANIEPODLEGŁA To ogólnopolska akcja społeczno-informacyjna przygotowana przez Oddział Instytut Pamięci Narodowej w Szczecinie z okazji zbliżającej się 100 rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Jej celem jest zaproszenie Polaków do przedstawienia, za pośrednictwem mediów społecznościowych, w jaki sposób rozumieją i jak postrzegają pojęcie #MojaNiepodległa”. Dla jednych to #TRADYCJA i #WOLNOŚĆ, dla drugich #RODZINA, #ZDROWIE, #NAUKA czy #PRACA, dla jeszcze innych zaś...

 @mojaniepodlegla i/and
@instytutpamiecinarodowej

 @mojaniepodlegla i/and
@ipngovpl

 @mojaniepodlegla100

Pokażcie, czym jest dla Was #MOJANIEPODLEGŁA.

Jak przyłączyć się do akcji? Wystarczy zrobić wpis lub zdjęcie przedstawiające Waszą definicję i zamieścić je na Twitterze, Facebooku, Instagramie czy Snapchacie z hasztagiem #MOJANIEPODLEGŁA.

Więcej informacji: www.mojaniepodlegla.pl

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Warszawa 2018

ISBN 978-83-8098-472-1